

*Jaki to ptak zaśpiewał tak,
że aż skała zapłakała?
(Pseudo-Arystoteles, *Problemata*)*

Kogut w kulturze magicznej

Danuta Sztych

*Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego, Katedra Szczegółowej Hodowli Zwierząt,
ul. Ciszewskiego 8, 02-786 Warszawa*

Kultura magiczna wciąż intryguje współczesnych ludzi. Fascynuje światem wyobraźni, który rządzi się innymi niż rozum i rozsądek prawami. W dzisiejszych czasach kultu nauki i techniki nostalgię budzi wiara w mistyczną relację pomiędzy rzeczami a zjawiskami. Niekiedy bezradność wobec zbyt wielokształtnej teraźniejszości wznaga potrzebę poszukiwania korzeni, odwoływania się do mitów, które jednoznacznie rozstrzygałyby o znaczeniu wszystkich fragmentów życia (Kowalski, 2007). Budzi tęsknotę za jasnymi zasadami i prostymi sposobami postrzegania świata. Dlatego też, kategorie myślenia magicznego nie należą wyłącznie do przeszłości. Człowiek współczesny – być może bezwiednie, nieświadomie – powiela magiczne gesty, tym samym zaklinając rzeczywistość. Wbrew logice i rozsądkowi, jak w kulturach prymitywnych, próbuje porządkować teraźniejszość.

W kulturach magicznych wierzono w harmonijność świata, porządek reguł nim rządzących i nieprzypadkowość zdarzeń. Wszystko miało sens, zaś tajemne odniesienia szyfrowano w symbolach (Impelluso, 2006). Takim symbolem, o bardzo wielu znaczeniach, jest kogut. Z tym pięknym, silnym, energicznym i pracowitym ptakiem łączą się bardzo ważne treści. Obraz kulturowy koguta uformował się na przestrzeni wieków na podstawie jego codziennych naturalnych zachowań, a także poprzez przypisywane mu cechy i atrybuty. Powodem rozwinięcia bogatej i różnorodnej symboliki, związanej z tym ptakiem, była jego wrażliwość na światło dzienne, regularne pianie, nieokiełznana potencja, wital-

ność i wojowniczość. Cechy te sprawiły, że kogut był utożsamiany z wieloma zjawiskami, nierzadko wykluczającymi się. Stał się on personifikacją słońca, świtu, czujności, czasu, jak i zmartwychwstania, zwycięstwa, waleczności. Jednocześnie uosabiał św. Piotra, zdradę, pokutę, szatana, a także wroźby, erotyzm, zmysłowość, płodność, męstwo, dumę i piękno.

Kogut – symbol porannego odrodzenia słońca, życia

Już w najstarszych ogniskach kultury kogut został uznany za symbol słońca. Dowodzi tego jego związek z babilońskim Nergalem i perskim Ormuzdem (Cooper, 1998). W mitologiach, podobnie jak w codziennym życiu śmiertelników, miał przepędzać noc, sprowadzać słońce i budzić bogów. Tak czynił skandynawski Gallinkambi, ptak z Asgardu, który swoim śpiewem oznajmiał bogom rozpoczęcie nowego dnia. Grecy widzieli w nim ptaka Heliosa i jego potomków, ponieważ zwiastował poranek. Jako witający wschód słońca, poświęcony był bóstwom słonecznym – Mitrze i Apollinowi (Hall, 1997), dlatego też w sztuce antycznej odnajdujemy głowę koguta jako symbol boga słońca.

Wolor solarny koguta został z czasem rozszerzony o związek z ogniem i błyskawicą, stąd kogut pojawiał się w hinduskiej *Aweście* jako atrybut boga ognia Ahuramazdy. Ognistoczerwony grzebień i połyskujące w świetle pióra sprawiły, że stał się symbolem płomieni i pożaru jako *Czerwony Kur*.

Rys. 1. Merkury na wozie ciągniętym przez dwa koguty
Fig. 1. Mercury chariot drawn by two roosters (Jean-Baptiste de Champaigne, 1672)

Kogut jest również symbolem czujności – ze względu na bliski związek z budzącym się dniem. Wstaje, by pisać jeszcze w ciemnościach, gdy wszyscy śpią.

Czujność powodowała, że ptak ten był atrybutem Ateny i Demeter. Także ze względu na tę cnotę – nieodzowną kupcom – koguty są emblematem Merkurego, opiekuna handlu i towarzyszą mu na wielu przedstawieniach (rys. 1).

W chrześcijaństwie kogut stał się symbolem zmartwychwstania i powrotu Chrystusa w dniu Sądu Ostatecznego. W *Hymnach brewiarza rzymskiego* Prudencjusza już w pierwszej zwrotce znajdujemy porównanie z Chrystusem (Forstner, 1990):

*Dnia zwiastun pieje skrzydlaty
I bliskość światła ogłasza;
Budzieli, Chrystus, dusz naszych
Do życia wszystkich nas wzywa.*

Kogut – reprezentant mocy płodności

Kogut ściśle łączy się z symboliką życia i narodzin, a co za tym idzie, także z symboliką płodności (rys. 2).

Rys. 2. Kogut jako symbol płodności
Fig. 2. Rooster as a symbol of fertility

Stał się on jednym z zasadniczych symboli seksualnej potencji męskiej, dlatego w wielu kulturach świata słowo *kogut* było i jest odpowiednikiem sił rozrodczych, męskości i jej wszelkich atrybutów. Arystoteles był nawet skłonny podejrzewać, że kury zapładniają się na sam głos koguta (Kowalski, 2007).

Ofiarne zastosowania koguta

W kulturach starożytnych kogut – jako ptak życia – składany był w ofierze. W Chinach, w niektórych obrzędach inicjacyjnych ofiarowywano białego koguta bogom na znak zakończenia dotychczasowego życia i rozpoczęcia nowego (Cooper, 1998). W starożytnej Grecji biały kogut składany był w ofierze podczas ceremonii uśmierzenia wiatrów i szkwałów, czarny zaś przy odpędzaniu zwykłej burzy.

Z kolei, pióra, grzebień, krew, kości, wnętrzności poświęcano bóstwom urodzaju i płodności, aby przeciwdziałać zarazie, przyspieszyć nadejście wiosny czy pobudzać wegetację zbóż. Relikty takich obrzędów odnajdujemy u Słowian, którzy grzebali tego ptaka pod fundamentami budynków, aby chronić je i strzec przed złymi mocami. Funkcje apotropiecznej takiej daniny łączyły się z próbami zapewnienia sobie powodzenia na przyszłość. Podobnie można tłumaczyć obecność metalowych kogutów na dzwonicach (rys. 3).

Rys. 3. Kogut z wieży kościelnej
Fig. 3. Church tower rooster

Ptak ten, jak wierzą, sprzyjał również wegetacji zbóż, dlatego odgrywał ważną rolę w zwyczajach i obrzędach żniwarskich. Ducha wzrostu wyobrażano sobie jako koguta, będącego ucieleśnieniem obfitych zbiorów. Przodownice idące w pochodzie dożynkowym kładły na głowę wieniec z przywiązanym do niego kogutem. Jeśli w drodze do kościoła piał głośno, wróżył urodzaj w następnym roku, jeśli wyrwał się i nie chciał dziobać ziarna – zwiastował głód i szkody w gospodarstwie (Gajek, 1934).

Zapewnienie żyzności pól było głównym celem obrzędów wiosennych, kiedy to na początku nowego cyklu wegetacyjnego należało pobudzić siły vitalne ziemi i całej przyrody (Kowalski, 2007).

Najpopularniejszym zwyczajem w Polsce było chodzenie z kogutkiem, czy też „*kurem dyngusowym*”. Z tym symbolem płodności, jurności obchodzono przede wszystkim domy, w których były młode dziewczęta (rys. 4).

Rys. 4. Kurek dyngusowy, wycinanki łowickie
Fig. 4. Easter Monday cockerel, folk art papers cut from Łowicz

Kogut w obrządku weselnym

Jako ucieleśnienie potencji i erotyzmu kogut pojawiał się także wtedy, gdy troszczono się o losy rodziny. Posiadając (w wyobrażeniach ludowych) moc obdarzania płodnością, ściśle łączył się ze zwyczajami weselnymi. Warto wspomnieć o zdobieniu weselných korowajów kogutkami z ciasta lub znamionami wyobrażającymi kogutka (Ogrodowska, 2006). Na przyjęciach weselných podawano zazwyczaj rosół i pieczeń z młodego koguta – miały wzmacniać męską potencję. W tym samym celu – aby nieco koguciej jurności udzieliło się panu młodemu – wkładano go pod łożę małżeńskie.

W judaizmie kogut również stał się symbolem weselnym (Kopaliński, 2006). W trakcie obrządku zaślubin prowadzono go przed parą oblubieńców jako symbol płodności (Cooper, 1998). Panował też zwyczaj, zgodnie z którym w dniu wesela przynosi się młodej parze koguta, co miało zagwarantować liczne potomstwo. Ptak ten pojawiał się także w zabiegach związanych z położeniem; kobiety schodzące się do położnicy zwyczajowo przynosiły jej w darze koguta.

W starożytnym Rzymie jąderek tego ptaka używano jako środka wzmacniającego doznania miłosne. Przez następne stulecia właściwości afrodyzyjne przypisywano głowie, a zwłaszcza grzebieniowi tego ptaka (Saunders, 1996).

Kogut – ochrona przed złem

Kogutowi przypisywano zdolność do pokonywania złych mocy, bądź do ściągnięcia ich na siebie. Ptak ten, a właściwie jego jutrzenne pianie, miało charakter apotropiczny – odwracało zło, nieszczęście lub niebezpieczeństwo grożące ze strony sił nieczystych. Zrodziła się tradycja, według której ptak ten, zwiastując świt paniem, zmusza do odwrotu demony nocy, mroczne siły zła i sojuszników ciemności. W starożytności przeganiał przede wszystkim złowrogą Hekate, w czasach późniejszych jej wierzeniowego dziedzica – diabła.

Kogucie pianie, zwiastujące wschód, komentuje tekst poetycki (Staff, 1985):

*Dogląda biegu słońca pod niebios powatą
I czujny [...]*

*Śpi bacznie, w budziciela strażniczym urzędzie
By przed brzaskiem otrąbić hejnału orędzie
Ażeby słońce pory wschodu nie przespało.*

Powszechnie wierzono, że pianie koguta płoszy upiory, czarownice, diabły. Jest ono sygnałem, że ustaje zła moc, kończą się sabaty czarownic, a wszelkie widma muszą opuścić ziemię, odejść do swego świata. Obszar, w którym słychać pianie koguta, postrzegano jako bezpieczny, natomiast oddalone od siedzib ludzkich mroczne uroczyska, ostępy leśne, *tam gdzie głos kura nie dochodzi*, uważano za szczególnie groźne dla ludzi, ponieważ na nich nic nie ogranicza mocy duchów nieczystych (Ogrodowska, 2006).

W średniowieczu lękano się rano wychodzić z domu przed paniem kogutów, sądząc, że moce zła są wtedy najsilniejsze (Kobielus, 2002).

Swoistym „*łabędzim śpiewem*” tego ptaka jest rzekome złożenie na oborniku przez starzejącego się ptaka jaja, z którego wykluwa się bazyliżka (Kowzan, 2007). Jednym z literackich opisów tego popularnego motywu jest fragment utworu satyrycznego Wacława Potockiego (1987):

*Piszą badacze natur zwierzęcych i ptasznych
(Ale się to nie trafia nigdy w krajach naszych),
Że kogut z przyrodzenia, skoro starzeje się,
Jaje równe kokoszy w koński gnoju zniesie,
Na którym parchowata żaba siedzi, aże
Bazyliżka, co wzrokiem zabija, pokaże.*

Z przekazu Historii naturalnej Pliniusza wynika, że kogut może napawać strachem nawet lwa, będącego, za sprawą konotacji biblijnych, wcieleniem szatana. Lew boi się czuba koguta, jego grzebienia, piania i pazurów. Pisał o tym m.in. Potocki (1987):

*Cudowna, ile widzimy, w swych prawach natura:
Nie boi się lew orła, a boi się kura,
Kiedy wesóło pieje i grzebienie jeży.
Dlatego na kościelnej stawiają go wieży.*

Ślady wiary w magiczną moc koguta odnajdujemy w literaturze, gdy podczas obrzędu Dziadów Guślarz mówi (Mickiewicz, 1955):

*Czas odemknąć drzwi kaplicy.
Zapalcie lampy i świecy,*

*Przyszła północ, kogut pieje,
Skończona straszna ofiara.*

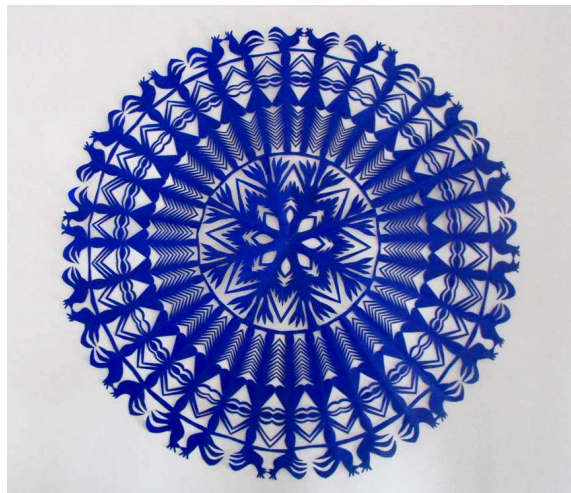
W naszych rodzimych podaniach i baśniach ludowych: „na odgłos piania koguta uchodzą z ziemi wszystkie złe duchy, strachy i upiory, tracąc równocześnie swą moc i zdolność szkodenia ludziom, których nawiedziły” (Gajek, 1934), a w przysłowia: „Pokusy władzy nie mają, gdy już koguty śpiewają” i „Kiedy kur pieje, diabeł truchleje”.

Rys. 5. Kogut wieńczący krzyż przydrożny
Fig. 5. Rooster crowning a roadside cross

Wiara w niezwykłą moc koguta, w jego umiejętność ostrzegania przez złem sprawiła, że wizerunek tego ptaka umieszczano na wielu przedmiotach. Pełniły one funkcję talizmanu, chroniły przez nieszczęściem. Ta apotropeiczna moc znana była już w Babilonii; świadczą o tym Gemmy, pieczęcie, biżuteria i monety. W polskim zdobnictwie ludowym kogut występuje najczęściej ze wszystkich wyobrażeń zwierzęcych. Zjawia się jako najpopularniejsza ozdoba dachów, licznych kapliczek i krzyży przydrożnych (rys. 5), jako zdobina na misach, wyrabianych przez ludowych garncarzy, na krzyżkowych haftach, zdobiących oszywki i przyramki koszul dziewcząt

wiejskich, a przede wszystkim na wycinankach opoczyńskich, rawskich, kurpiowskich (rys. 6) i łowickich (rys. 7).

Rys. 6. Wycinanka kurpiowska
Fig. 6. Folk art paper cut from Kurpie

Rys. 7. Ażurowa wycinanka łowicka
Fig. 7. Open-work paper cut from Łowicz

Niekiedy korzystano z kogucich właściwości nie tylko za pomocą wizerunku, ale także z wykorzystaniem fragmentów ciała. Wierzono, że prawa noga tego ptaka pomaga mężczyźnie zwyciężyć przeciwnika, a jego grzebień z dodatkiem wonnego ziela i odrobiny startego rogu

jelenia skutecznie odpędza nocne koszmary i czyni człowieka nieustraszonym (Węzyk, 2002). W Chinach biały kogut strzegł niewinnych przed złymi duchami i symbolizował czystość nowego życia, przewyciężającego śmierć. Karmazynowy kogut chronił natomiast przed ogniem, pożarem (Saunders, 1996). U Słowian bałkańskich ostre szpony tego ptaka miały odpędzać siły nieczyste. Noszono je przy sobie lub zawieszano nad kołyską noworodka (Moszyński, 1967).

Do bardzo ciekawych należy motyw *jazdy, podróży na kogucie*. Według wierzeń ludowych na kogucie jeździli Faust i sam Mistrz Twardowski (rys. 8).

Rys. 8. Ilustracja do bajki *Pan Twardowski*
Fig. 8. Illustration for the fable *Pan Twardowski*
(Jacek Dalibor)

Ten znany z polskiej ikonografii temat przywołuje obraz popularny w kulturze europejskiej – szatana wywożonego na ptaku w zaświaty (Kowalski, 2007). Ogromny, czarny kogut bywał wierzchowcem diabłów, czarodziejów. Istniało przekonanie, że w każdy czwartek, przy nowiu księżyca czarownicy dosiadają czarnego koguta i lecą na Łysą Górę, a czarownice dołą-

czają do nich na miotłach, które zamieniają się w skrzydlate rumaki (Kopaliński, 2006).

W folklorze słowiańskim zanotowano wierzenie, że aby zakopać czarta lub węża zabitego przez piorun, ziemię do tego celu wożono na kogucie.

Kogut i wróżby

Największe znaczenie w starożytnym świecie miał udział koguta w przepowiadaniu nadchodzących zdarzeń, szczególnie o znaczeniu militarnym. Przyszłość wrócono na podstawie jego zachowania, piania lub oględzin jego wnętrza. Pisarz, mówca i polityk Pliniusz (61–113 r. n.e.) podaje liczne przykłady przychylnych wróżb, wysnutych właśnie na podstawie zachowania się kogutów. Jeżeli ofiarny kogut wyszedł rano ze swego kojca i krocząc do przodu poszukiwał pożywienia, a co najważniejsze, zaczął zeskrobywać resztki paszy z dzioba – wróżba była pomyślna, jeżeli jednak unikał jedzenia, oznaczało to rychłą klęskę (Węzyk, 2002).

Kogut, ptak niebieski i słoneczny, pomagał wyjaśnić także niezwykle zjawiska przyrody, tłumaczyć niepokojące sny, miał dar wykrywania przyczyn chorób. Posiadał szósty zmysł, dzięki czemu mógł ostrzegać przed niebezpieczeństwem. W Polsce wierzono, że z jego głosu można dowiedzieć się czasem ciekawych rzeczy o swoich sąsiadach. Ptaki te lubią bowiem sobie pogwarzyć o domowych tajemnicach swoich właścicieli (Gajek, 1934). Według górali, pianie koguta jest szczęśliwym znakiem dla wybierających się w drogę.

Wykorzystywano go także do przepowiadania płci jeszcze nienarodzonych niemowląt: sen o kogucie wróży urodzenie chłopca.

Powszechnie wierzono, że ptak ten potrafi przewidzieć pogodę. Długotrwałe pianie koguta wróży deszcz; przysłowie: *kogut pieje na grzędzie, jak było tak będzie* oznaczało, że pogoda się ustaliła. Jeśli kogut pieje, spacerując po podwórzu, przepowiada pogodę słoneczną; gdy tarza się w piasku, zmieni się ciśnienie barometryczne i można spodziewać się deszczu lub mrozu.

O kogucie, który okazał się złym wróżbitą zmian atmosferycznych, Ignacy Krasicki (1987) napisał:

*Kogut winien – więc na niego! On sprawca
wszystkiego złego!
On źle poradził, On grad sprowadził [...]
On zepsuł rolę, On zniszczył pole!*

Kogut w praktykach medycznych

Czarny kogut, wróg demonów, w świecie chrześcijańskim został przypisany do czarnej magii. Wierzono, że posiada cudowne, lecznicze właściwości, dzięki którym przejmując na siebie nieczystości, siły demona czy też choroby. Był niezwykle ważnym remedium we wszystkich chorobach psychicznych, a więc w takich, które medycyna średniowieczna uważała za opętanie przez diabła. Szczególną rolę leczniczą odgrywały wtedy krew koguta (kropienie, kąpanie, mazanie się krwią), pióra i wnętrzności. Przykłady można mnożyć; w okolicach Podlasia dziecko chorujące na konwulsję nacierano krwią czarnego, rozdartego żywca koguta. Matce dziecka, cierpiącego na chorobę św. Wita, znachorka poleciła poobcinać nogi czarnemu kogutowi. Zabieg ten miał chwilowo przynieść ulgę w cierpieniach (Gajek, 1934).

Mikołaj Rey (1954) w swoich *Figlikach* powiada: „*Na duszną chorobę jeno co rychlej łapać trzeba czarnego koguta i przykładać przeciwko szaleństwu*”. Wszelkiego rodzaju okłady miały na celu wyciągnięcie choroby lub odpędzenie złego ducha.

W Anglii, w wypadkach choroby umysłowej zakopywano w ziemi czarnego koguta, przenosząc tym samym chorobę z człowieka na zwierzę.

Na południowej Słowiańszczyźnie choroby skóry leczono za pomocą specjalnych *zamawiań*, w których dużą rolę odgrywał kogut. Warto przypomnieć, że na tym terenie brodawki i odciski noszą nazwę kurejek czy kurzajek, dlatego też zmiany skórne okładano kogucimi oczami. Tak zwaną kurzą ślepotę leczono wątrobą z czarnego koguta (Kowalski, 2007).

W Szwajcarii, Czechach i w Rosji

w czasie wyrzynania się zębów u dzieci przykładano do dziąseł krew z koguciego grzebienia. W Niemczech mieszanina wina z kogucimi ekstrakamentami pomagała na dolegliwości serca.

Powszechnie pianie koguta było *mile* i *potrzebne*; uważane było za dobrą wróżbę i dawało nadzieję w chorobie.

O tym, jak daleko w przeszłość sięga rola tego ptaka w medycynie, niech świadczy pochodząca z XII wieku recepta lekarza Leszka Czarnego, który przeciwko trądowi poleca spożywanie koguta karmionego kawałkami węża (Tresidder, 2001).

Podsumowanie

Różne kultury odwoływały się do różnych właściwości koguta, tworząc własne, odmienne systemy mitologiczne i bogatą symbolikę. Pierwszym motywem mitotwórczym, na którym człowiek pierwotny zbudował cały szereg wierzeń, było pianie tego ptaka. Jako ten, który oznajmia nadejście dnia, kogut został skojarzony ze słońcem i uznany za jego symbol. Będąc bóstwem solarnym, posiadał moc odpędzania nie tylko demonów nocy, ale także wszelkiego zła i nieszczęść.

Dzięki swojej potencji i witalności łączył się ściśle z symboliką życia, narodzin i płodności. Przypisywano mu także dar jasnowidzenia i przepowiadania przyszłości.

Najstarszą warstwę wierzeniową stanowi lecznicza moc koguta. Dzięki niezwykłym właściwościom potrafił przepędzać chorobę lub przenieść ją z chorego na siebie. Nie jest to jednak ptak jednowymiarowy, spowinowacony wyłącznie z jasnością, słońcem, ozdrowieniem. Ma też swoje złowrogie oblicze. Do takiej roli – diabła, pokutnika, przedstawiciela czarnej magii – zepchnęło koguta chrześcijaństwo.

Kogut, ucieleśniający trzy najbardziej istotne aspekty natury – płodność, słońce i odradzanie się życia – stał się trwałym symbolem w kulturze, nie tylko tej magicznej.

Literatura

- Cooper J.C. (1998). *Zwierzęta symboliczne i mityczne*. Dom wydawniczy REBIS, Poznań.
- Forstner D. (1990). *Świat symboliki chrześcijańskiej*. PAX, Warszawa.
- Gajek J. (1934). *Kogut w wierzeniach ludowych*. Drukarnia UJ, Lwów.
- Hall J. (1997). *Leksykon symboli sztuki wschodu i zachodu*. Wydawnictwo Baran i Suszczyński, Kraków.
- Impelluso L. (2006). *Natura i jej symbole. Rośliny i zwierzęta*. Arkady, Warszawa.
- Kobielus S. (2002). *Bestiarium chrześcijańskie: zwierzęta w symbolice i interpretacji starożytności i średniowiecza*. PAX, Warszawa.
- Kopaliński W. (2006). *Słownik symboli*. Oficyna Wydawnicza Rytm, Warszawa.
- Kowalski P. (2007). *Kultura magiczna. Omen, przesąd, znaczenie*. PWN, Warszawa.
- Kowzan J. (2007). *Kogut, czyli przyczynek do pewnej zwierzęcej ambiwalencji w kulturze*. W: *Bestie, żywy inwentarz i bracia mniejsi*, Kowalski P., Łeńska-Bąk K. (red.), *Stromata Anthropologica 1*, Opole.
- Krasicki I. (1987). *Z bajki prawda się odkryła*. Iskry, Warszawa.
- Mickiewicz A. (1955). *Dziady*. Cz. 2. PIW, Warszawa.
- Moszyński K. (1967). *Kultura ludowa Słowian*. Cz.1. *Wierzenia o zwierzętach*. Książka i Wiedza, Warszawa.
- Ogrodowska B. (2006). *Polskie obrzędy i zwyczaje*. MUZA S.A., Warszawa.
- Potocki W. (1987). *Bazyliśzek*. W: *Moralia i inne utwory z lat 1688–1696*. Dzieła, t. 3, Warszawa.
- Rey M. (1954). *Pisma wierszem (wybór)*. Krzyżanowski J. (red.), Biblioteka Narodowa, seria I, nr 151, Wrocław.
- Saunders N. J. (1996). *Dusze zwierząt*. MUZA S.A., Warszawa.
- Staff L. (1985). *Wybór poezji*. Wyd. Ossolineum, Wrocław.
- Tresidder J. (2001). *Słownik symboli*. RM, Warszawa.
- Wężyk S. (2002). *Kogut w historii, filozofii i religii*. Prz. Hod., 8.

ROOSTER IN MAGICAL CULTURE

Summary

This paper presents the image of rooster in different cultures. It shows the myths, beliefs and legends concerning this bird in history, from antiquity until today, and how different cultures drew upon different rooster properties and created their own, different mythological systems. The reasons for developing rich and varied symbolism connected with this bird were its sensitivity to daylight, regular crowing, uncontrollable potency, vitality and pugnacity. These characteristics caused the rooster to be identified with many phenomena, not infrequently ones that exclude each other. It became a personification of the Sun, dawn, vigilance, time as well as resurrection and victory. At the same time it embodied fertility, prophecies, sensuality, valour, pride and beauty, but also Satan and betrayal. Rooster has left many traces in the ideas and beliefs developed by people. The author tried to follow these traces through the world of human imagination, and to prove that the structures of magical thinking still, to a certain extent, determine our daily lives. Situated in folklore and art, they are the key to understanding culture and its history.

